

Załącznik do uchwały Nr 632/2021
Zarządu Powiatu Puławskiego
z dnia 11 maja 2021r.

**Sprawozdanie z realizacji
Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego
na lata 2017-2022**

Puławy, maj 2021

Cel główny 1:

Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb.

Cel szczegółowy 1.1.:

Upowszechnianie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej.

Zadanie: Zwiększanie dostępności i zmniejszanie nierówności w dostępie do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym opieki dla dzieci i młodzieży.

Termin realizacji: ciągły.

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach (zwany dalej SP ZOZ) rozpowszechnia wiedzę na temat higieny zdrowia psychicznego, grup wsparcia, instytucji udzielających fachową pomoc. SP ZOZ zapewnia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

W ramach Poradni Specjalistycznych i POZ-ów udzielane są porady lekarskie pacjentom zgłaszającym się z problemami dotyczącymi trudności w radzeniu sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu lub zaburzeniami psychicznymi. U osób ze zdefiniowanymi zaburzeniami psychicznymi jest wdrażana lub kontynuowana terapia farmakologiczna. Pacjenci wymagający pomocy specjalistycznej kierowani są do poradni zdrowia psychicznego, poradni psychologicznych oraz na leczenie szpitalne w tym do oddziałów leczenia odwykowego.

W strukturze SP ZOZ w Puławach w Przychodni Specjalistycznej w Puławach przy ul. Centralnej 16 funkcjonuje komórka organizacyjna udzielająca świadczeń w zakresie świadczenia ambulatoryjnego - Poradnia Psychologiczna dla Dzieci.

2. Centrum Medyczne "Internus" Sp. z o.o. w latach 2019 - 2020 realizowało Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022. W ramach Poradni Podstawowej Opieki Zdrowotnej udzielano porad lekarskich pacjentom zgłaszającym się z problemami dotyczącymi trudności w radzeniu sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu lub zaburzeniami psychicznymi. U osób ze zdefiniowanymi zaburzeniami psychicznymi wdrażano lub kontynuowano terapię farmakologiczną. Pacjenci wymagający pomocy specjalistycznej kierowani byli do poradni zdrowia psychicznego, poradni psychologicznej, na leczenie szpitalne w tym do oddziałów leczenia odwykowego.

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej pielęgniarka środowiskowa podczas wizyt domowych rozpoznaje problemy pacjentów z zaburzeniami psychicznymi, współpracuje z lekarzami podstawowej opieki zdrowotnej oraz udziela informacji na temat możliwości skorzystania pomocy ośrodków udzielających wsparcia.

W ramach realizacji celu głównego w ramach Poradni Zdrowia Psychicznego udzielano specjalistycznych bezpłatnych (kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia) porad lekarskich i psychologicznych (diagnostycznych, terapeutycznych i kontrolnych) oraz prowadzono psychoterapię indywidualną.

Poniższe tabele przedstawiają zestawienie udzielonych świadczeń specjalistycznych.

Lp.	Konsultacje psychologiczne rok 2019	Ilość porad
1.	Poradnia psychologiczna diagnostyczna – 0,75 godziny	221
2.	Poradnia psychologiczna – 0,75 godziny	411
3.	Sesja psychoterapii indywidualnej wykonana przez osobę w trakcie szkolenia do uzyskania certyfikatu psychoterapeuty – min. 1 godzina	374
Łącznie		1006
Lp.	Konsultacje psychiatryczne rok 2019	Ilość porad
1.	Wizyta/porada domowa/ środowiskowa – 1 godzina	24
2.	Porada lekarska diagnostyczna – 0,75 godziny	273
3.	Porada lekarska terapeutyczna – 0,50 godziny	1658
4.	Porada kontrolna - 0,25 godziny	110
Łącznie		2065

W 2020 roku z uwagi na epidemię Covid, ilość świadczeń udzielonych w ramach Poradni Zdrowia Psychicznego udzielonych przez lekarzy psychiatrów jak, również przez psychologów uległa zmniejszeniu. By zapewnić ciągłość udzielania świadczeń lekarze i psycholodzy udzielali świadczeń w formie teleporad.

Poniższe tabele przedstawiają zestawienie udzielonych świadczeń specjalistycznych

Lp.	Konsultacje psychologiczne rok 2020	Ilość porad
1.	Poradnia psychologiczna diagnostyczna	228
2.	Sesja psychoterapii indywidualnej	277
3.	Wizyta, porada domowa lub środowiskowa	8
4.	Porada psychologiczna	459
5.	Teleporady z liczby porad	556
Łącznie		972
Lp.	Konsultacje psychiatryczne rok 2020	Ilość porad
1.	Porada lekarska diagnostyczna	201
2.	Porada lekarska terapeutyczna	1498
3.	Porada kontrolna	66
4.	Teleporady	110
Łącznie		1765

Zadanie: Profesjonalne sprawowanie opieki nad osobami z deficytami psychicznymi.

Termin realizacji: ciągle.

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opiekuńczo Leczniczy dla Psychicznie i Nerwowo Chorych w Celejowie, dalej zwany SP PZOL w Celejowie jest zakładem, którego zadaniem jest udzielanie osobom dorosłym, z zaburzeniami psychicznymi, niewymagającym hospitalizacji, całodobowych, stacjonarnych świadczeń zdrowotnych (pielęgnacja i rehabilitacja) w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień. Pacjentom SP PZOL w Celejowie jest zapewniany pełen zakres świadczeń zdrowotnych (diagnostyczno-terapeutyczno-leczniczych), produkty lecznicze, wyroby medyczne, pomieszczenia i wyżywienie

odpowiednie do stanu zdrowia. Zakład prowadzi edukację zdrowotną pacjentów i ich rodzin, przygotowuje chorych do samoopieki i samo pielęgnacji w warunkach domowych. W celu zapewnienia pacjentom najwyższej jakości świadczeń SP PZOL w Celejowie współpracuje z innymi zakładami opieki zdrowotnej. Opieka nad chorymi ma charakter zindywidualizowanej pomocy i pielęgnacji, wynikającej z potrzeb i problemów poszczególnych osób. Pacjentom jest oferowana możliwość uczestnictwa w różnorodnych formach terapii i aktywizacji zajęciowej (między innymi zajęcia plastyczne, krawieckie, teatralne, trening finansowy, uprawa ogródka) i zajęć psychoedukacyjnych. Szczególną uwagę przykładają się do usprawnienia i aktywizacji ruchowej pacjentów. Możliwość obcowania z naturą w niezwykle malowniczym miejscu korzystnie wpływa na poprawę ogólnej sprawności i rozwój zainteresowań chorych. Zakład jest rozlokowany w pięciu oddziałach i zatrudnia lekarzy, psychologów, pielęgniarki, terapeutów zajęciowych, rehabilitantów, salowych, pracowników administracji i obsługi techniczno-gospodarczej. Głównym źródłem finansowania są przychody z tytułu świadczeń zdrowotnych (osobodni) sprzedanych Lubelskiemu Oddziałowi Wojewódzkiemu Narodowego Funduszu Zdrowia w Lublinie oraz dopłata za wyżywienie i zakwaterowanie w wysokości 70% dochodu pacjentów.

Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Celejowie w 2019 roku realizował cele ogólne i szczegółowe Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 poprzez:

- promocję zdrowego stylu życia i zapobieganie rozwojowi chorób, w tym zaburzeń psychicznych wśród pacjentów, ich rodzin i pracowników Zakładu, z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych (wewnętrzna telewizja);
- prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych dla rodzin naszych pacjentów, z wykorzystaniem materiałów filmowych;
- zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielospecjalistycznej opieki zdrowotnej, profilaktyki zakażeń wirusowych (grypa), różnorodnych form zindywidualizowanej opieki i pomocy, niezbędnych do funkcjonowania w środowisku społecznym;
- organizowanie spotkań integracyjnych i czynne uczestnictwo pacjentów naszego Zakładu z przedstawicielami fundacji „Obok nas”, uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych (występy artystyczne, poczęstunki);
- integracja pacjentów SP PZOL w Celejowie z innymi osobami z zaburzeniami psychicznymi - czynne uczestnictwo w uroczystości Międzynarodowego Dnia Inwalidy i Osoby Niepełnosprawnej w Nałęczowie;
- w nabożeństwach kościelnych wraz ze społecznością Wąwolnicy i Nałęczowa - Msza Święta z okazji Dnia Chorego; prowadzenie Drogi Krzyżowej oraz spotkanie opłatkowe z młodzieżą z Liceum Ogólnokształcącego im. KEN w Puławach; prezentacja przedstawienia z okazji „Jasełek” i wspólne kolędowanie z uczniami i nauczycielami Szkoły Podstawowej w Rąblowie i w Wąwolnicy;
- działania mające na celu integrację osób z zaburzeniami psychicznymi z populacją osób zdrowych poprzez:
 - występ artystyczny grupy „Celejowskie Słowiki” oraz uczestnictwo pacjentów Zakładu na „Festynie Rodzinnej” organizowanym przez Regionalne Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju „Wokół Bystrej”,

- organizację wycieczki krajoznawczej do Sandomierza, Kazimierza Dolnego, rajdu pieszego z Kazimierza Dolnego do Mięćmierza, wyjście do punktu gastronomicznego czy wyjazdy do hipermarketów;
- upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia, w tym psychicznego, poprzez kształtowanie właściwych zachowań wobec osób z zaburzeniami psychicznymi wśród młodzieży przyjeżdżającej z programami artystycznymi do Zakładu;
- regularne spotkania z personelem Zakładu i upowszechnienie wiedzy wśród osób z zaburzeniami psychicznymi na temat zdrowego stylu życia.

Ze względu na stan epidemii koronawirusem SARS-CoV-2, a co za tym idzie dynamicznie zmieniająca się sytuację w SP PZOL w Celejowie i w regionie, realizacja celów szczegółowych Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022, w roku 2020 była znacznie utrudniona, a okresowo niemożliwa do realizacji.

Pomimo pewnych trudności Zakład zapewnił osobom z różnego rodzaju niepełnosprawnościami wielospecjalistyczną opiekę zdrowotną, profilaktykę zakażeń wirusowych, między innymi grypa i koronawirus. Zostały zapewnione różnorodne formy zindywidualizowanej opieki i pomocy, niezbędne do funkcjonowania w środowisku społecznym. Ponadto SP PZOL w Celejowie upowszechniał wiedzę na temat zdrowia, w tym zdrowia psychicznego poprzez kształtowanie właściwych postaw i zachowań wobec osób z zaburzeniami psychicznymi – wiedzę z zakresu zdrowego stylu życia. Promocja zdrowego stylu życia, prowadzona z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego tj. wewnętrznej telewizji wśród pacjentów i pracowników Zakładu miała na celu zwrócenie uwagi na sposoby zapobiegania rozwojowi chorób i zaburzeń psychicznych, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki rozwoju infekcji COVID -19.

Pomimo obostrzeń mających na celu ograniczenie ryzyka zakażenia Covid-19 w 2020 roku SP PZOL w Celejowie zorganizował:

- spotkanie integracyjne połączone z prezentacją przedstawienia z okazji „Jasełek” oraz wspólne kolędowanie z uczniami i nauczycielami Szkoły Podstawowej w Karmanowicach i Rzeczy – występ artystyczny połączony z poczęstunkiem;
- wyjazd na Mszę Świętą z okazji Dnia Chorego – wspólne nabożeństwo ze społecznością Wąwolnicy i Nałęczowa;
- wycieczka krajoznawcza do Studzianki i Ortele Królewskiego;
- wyjazd do hipermarketów – integracja osób z zaburzeniami psychicznymi z populacją osób zdrowych.

2. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach sprawuje profesjonalną opiekę w zakresie zdrowia psychicznego poprzez funkcjonowanie:

Poradni terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu zlokalizowanej w Przychodni Specjalistycznej ul. Centralna 16 w Puławach. Zakres świadczeń w Poradni obejmuje: konsultacje diagnostyczne i terapeutyczne; psychoterapię indywidualną; psychoterapię grupową; dostęp do konsultacji psychiatrycznych. Rejestracja do poradni odbywa się osobiście, telefonicznie lub za pośrednictwem osoby trzeciej w poniedziałek – piątek w godz. od 08.00 – 17.00. Konsultacje indywidualne odbywają się w godz. 8.00- 16.00, w godz. 17.00 – 19.00 odbywa się terapia grupowa. Dla pacjentów Poradni realizowane są również weekendowe zajęcia tematyczne. Oferta poradni skierowana jest do osób uzależnionych od alkoholu; osób uzależnionych od hazardu; osób współuzależnionych (w tym ofiar przemocy domowej); dorosłych dzieci alkoholików.

Poradni zdrowia psychicznego dla dorosłych zlokalizowanej w Przychodni Specjalistycznej ul. Centralna 16 w Puławach. W ramach Poradni lekarze realizują się diagnostyką; leczeniem; wczesną rehabilitacją; diagnostyką psychologiczną; poradnictwem psychologicznym; psychoedukacją; działaniami profilaktycznymi. W ramach Poradni lekarze realizują się diagnostyką; leczeniem; wczesną rehabilitacją; diagnostyką psychologiczną; poradnictwem psychologicznym; psychoedukacją; działaniami profilaktycznymi.

Rejestracja do poradni odbywa się osobiście, telefonicznie lub za pośrednictwem osoby trzeciej w poniedziałek, wtorek, czwartek i piątek w godz. od 07.15 – 15.00 środa w godz. od 10.30 – 18.00

Poradni Psychologicznej dla dzieci zlokalizowanej w Przychodni Specjalistycznej ul. Centralna 16 w Puławach. W strukturze SPZOZ w Puławach w Przychodni Specjalistycznej w Puławach przy ul. Centralnej 16 utworzono komórkę organizacyjną w zakresie świadczenia ambulatoryjnego - Poradnię Psychologiczną dla Dzieci.

W 2020 roku z uwagi na pandemię Covid-19, aby zapewnić ciągłość udzielania świadczeń lekarze i psycholodzy udzielali świadczeń w formie teleporad w większości dotyczących wystawiania e-recept.

Poniższe tabele przedstawiają zestawienie udzielonych świadczeń specjalistycznych udzielonych przez Poradnię zdrowia psychicznego dla dorosłych oraz przez Poradnię terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu przy SP ZOZ w Puławach w 2020 roku.

Świadczenia udzielone przez Poradnię zdrowia psychicznego dla dorosłych przy SP ZOZ w Puławach w 2020 roku

Lp.	Nazwa świadczenia	Liczba udzielonych świadczeń
1.	Psychiatryczna porada lekarska diagnostyczna	310
2.	Psychiatryczna porada lekarska terapeutyczna	2020
3.	Psychiatryczna porada lekarska kontrolna	123
4.	Psychiatryczna porada/wizyta domowa	10
5.	Konsultacja psychiatryczna	2
6.	Porada psychologiczna diagnostyczna	168
7.	Porada psychologiczna	228

Świadczenia udzielone przez Poradnię terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu przy SP ZOZ w Puławach w 2020 roku

Lp.	Nazwa świadczenia	Liczba udzielonych świadczeń
1.	Porada lub wizyta diagnostyczna	368
2.	Porada lub wizyta lekarska	16
3.	Porada lub wizyta terapeutyczna	2185
4.	Sesja terapii grupowej	577
5.	Sesja terapii indywidualnej	1444
6.	Sesja terapii rodzinnej	1

Zespół udzielający świadczeń w zakresie zdrowia psychicznego w SP ZOZ w Puławach składa się z następujących specjalistów: 4 lekarzy psychiatrów, 4 psychologów oraz 2 psychoterapeutów.

Wartość udzielonych świadczeń w ramach opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień finansowanych ze środków publicznych poprzez Narodowy Fundusz Zdrowia w 2020 roku wynosiła 549 443,73 zł.

Ponadto w 2020 roku w ramach leczenia szpitalnego psycholog szpitalny udzielił wsparcia 377 pacjentom hospitalizowanym w SP ZOZ w Puławach między innymi pacjentom zakażonym wirusem SARS-CoV-2.

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach realizował w latach 2019 - 2020 niżej wymienione zadania w oparciu o ustawę o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych:

- Krajowy program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Zadanie było realizowane przez Poradnię uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu zlokalizowaną przy ulicy Centralnej 16 w Puławach. Zadanie było skierowane do osób dorosłych w wieku 19-64 lata z terenu powiatu puławskiego.
- Wspieranie zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym. Zadanie było realizowane przez Poradnię Zdrowia Psychicznego zlokalizowaną przy ulicy Centralnej 16 w Puławach. Zadanie było skierowane do osób dorosłych w wieku 19-64 lata z terenu powiatu puławskiego.

Zadanie: Integrowanie działalności placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej poprzez tworzenie lokalnego centrum zdrowia psychicznego.

Termin realizacji: ciągły.

W latach 2019 - 2020 nie podjęto działań mających na celu stworzenie warunków do utworzenia powiatowego centrum zdrowia psychicznego zapewniającego mieszkańcom powiatu kompleksową, środowiskową opiekę w zakresie zdrowia psychicznego, z uwagi na brak środków finansowych na ten cel oraz ze względu na epidemię koronawirusa SARS-CoV-2.

Cel szczegółowy 1.2.:

Upowszechnianie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego.

Zadanie: Realizacja działań poszerzenia, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej.

Termin realizacji: ciągła.

1. W Powiecie Puławskim funkcjonują trzy warsztaty terapii zajęciowej zwane dalej WTZ. Warsztaty terapii zajęciowej to wyodrębniona organizacyjnie i finansowo placówka, która stwarza osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy zawodowej możliwość udziału w rehabilitacji zawodowej i społecznej poprzez terapię zajęciową zmierzającą do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika, niezbędną do samodzielnego i aktywnego życia w środowisku na miarę jego potrzeb i możliwości.

W powiecie puławskim działają 3 warsztaty terapii zajęciowej, które prowadzą rehabilitację społeczną i zawodową dla 95 uczestników, w tym:

- dla 35 uczestników w Nałęczowie, ul. Spółdzielcza 17a; warsztat prowadzi Nałęczowskie Stowarzyszenie Charytatywne,
- dla 30 uczestników w Puławach, ul. 6-go Sierpnia 20; warsztat prowadzi Puławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- dla 30 uczestników w Puławach, ul. Wróblewskiego 21; warsztat prowadzi Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Koszty działalności warsztatów są współfinansowane ze środków PFRON i ze środków Powiatu.

W 2019 roku koszty działalności tych placówek wyniosły ogółem 1 817 760 zł (w tym koszt utworzenia nowej pracowni a tym samym zwiększenia liczby uczestników), z czego 90%, tj. 1 635 981 zł stanowią środki PFRON, a pozostałe 10%, tj. 181 779 zł środki Powiatu.

W 2020 r. koszty działalności tych placówek wyniosły ogółem 2 161 358,00 zł, z czego 90%, tj. 1 945 216,00 zł stanowią środki PFRON, a pozostałe 10%, tj. 216 142,00 zł środki Powiatu.

Obowiązek współfinansowania bieżących kosztów działalności warsztatów został nałożony na powiaty z dniem 1.01.2007 r. na mocy przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426 ze zm.).

Nadzór nad prawidłowością wydatków oraz analiza kwartalnych i rocznych sprawozdań wykorzystania środków oraz działalności rehabilitacyjnej WTZ sprawuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach. W tym zakresie w roku 2019 oraz w roku 2020 PCPR w Puławach przeprowadziło kontrolę we wszystkich warsztatach terapii zajęciowej.

1) Warsztat Terapii Zajęciowej w Nałęczowie. Jest placówką pobytu dziennego, czynną od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 15.00. Prowadzi swoją działalność w następujących pracowniach: artystycznej, ceramicznej, rękodzieła i uzdolnień twórczych, ogrodniczo- florystycznej, pracowni umiejętności społecznych, poligraficzno- introligatorskiej oraz pracowni gospodarstwa domowego.

W 2019 roku dzięki zmianie siedziby WTZ utworzono pracownię umiejętności społecznej dla 5 osób z niepełnosprawnością. Głównym celem realizowanym w ramach pracowni umiejętności społecznych jest przygotowanie uczestników do jak najbardziej samodzielnego, świadomego i aktywnego życia w społeczeństwie. W 2019 roku terapia zajęciowa w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej odbywała się w grupach pięcioosobowych w pracowniach terapeutycznych zgodnie z Planem Działalności Warsztatu i programami poszczególnych pracowni.

Pracownia artystyczna zajmuje się rozwijaniem szczególnych zainteresowań i zdolności, pobudzaniem wyobraźni, usprawnianiem manualnym oraz usprawnianiem koordynacji wzrokowo-ruchowej. W trakcie zajęć uczestnicy wykonują prace w różnych technikach rękodzielniczych oraz z zakresu krawiectwa, między innymi: hafciarstwo; drobne prace zdobnicze: haft płaski, krzyżykowy, richelieu; tkactwo: tkaniny dekoracyjne, oraz biżuteria; krawiectwo: szycie ręczne i maszynowe, patchwork oraz aplikacja. Uczestnicy warsztatów tworzą różnego rodzaju formy użytkowe: serwety, bieżniki, poduszki, maskotki, makramy oraz drobne dodatki, jak paski, bransoletki, naszyjniki.

Pracownia ceramiczna zajmuje się rehabilitacją osób niepełnosprawnych w zakresie nabywania umiejętności wytwarzania produktów codziennego użytku z gliny, tworzenia ich za pomocą odlewów jak i samodzielnego ręcznego wyrabiania. Utworzone formy są wypalane w piecu ceramicznym a następnie szkliwione i zdobione. Uczestnicy wykonują, wazony, donice, cukiernice, świeczniki, dzwonki, aniołki, popiersia, formy własne.

Pracownia rękodzieła i uzdolnień twórczych ma charakter stolarki artystycznej i użytkowej. Wykonywane są drobne naprawy, przedmioty użytkowe, oraz zabawki drewniane np. wozy, taczki, anioły, ramki. W trakcie pracy uczestnicy zapoznają się

z poszczególnymi etapami obróbki drewna, np. wymierzanie, cięcie, docinanie, czyszczenie, jak również uczą się obsługi maszyn np. szlifierki kątovej, wiertarki, wkrętarci, wyrzynarek. Drewniane wyroby są wykorzystywane w okresach świątecznych na montowanie stroików. W pracowni są również dekorowane przedmioty techniką decoupage.

Pracownia ogrodniczo-florystyczna zajmuje się rozwijaniem wrażliwości na piękno otaczającej nas natury. Uczestnicy są pobudzani do kreatywnego zagospodarowywania terenu zielonego wokół WTZ, oraz do umiejętnego wykorzystywania zebranych surowców naturalnych (szyszki, kwiaty, kamyki, liście itp.). Podopieczni uczą się pielęgnacji roślin doniczkowych oraz uprawy użytkowej i ozdobnej w szklarni i w ogrodzie. Zajęcia w ogrodzie obejmują swym zakresem: prace porządkowe w ogrodzie; pielęgnacja trawnika; uprawę w szklarni; pielęgnację rabat kwiatowych i skalniaków; wycieczki plenerowe (poznawanie nazewnictwa roślin i ich wymagań, pozyskiwanie materiałów do skalniaków, do kompozycji). Zimą uczestnicy realizują się artystycznie wykonując: suszone kompozycje; stroiki świąteczne; kolaże; kartki okolicznościowe; bukiety w zdobionych różnymi technikami doniczkach.

Pracownia umiejętności społecznych głównym celem w pracowni jest przygotowanie uczestnika do jak najbardziej samodzielnego, świadomego i aktywnego życia w społeczeństwie oraz zwiększanie zaradności życiowej uczestników poprzez treningi: czystości, ekonomicznej. Uczestnicy w trakcie zajęć wykonują: kartki okolicznościowe, drobne dodatki, ćwiczą liczenie, czytanie, pisanie, pojmowanie czasu.

Pracownia poligraficzno-introligatorska jej jednym z głównych zadań jest świadczenie prostych usług z zakresu oprawiania dokumentów: bindowanie, laminowanie oraz kserowania. Uczestnicy nabywają umiejętności obsługi sprzętów i narzędzi: ksero, komputer bindownica do grzbietów metalowych i plastikowych, laminator, zgrzewarka, bigówko-perforówka, niszczarka, gilotyna. Uczestnicy wykonują: pudełka, koperty, kartki okolicznościowe, dekoracje bożonarodzeniowe i wielkanocne.

Pracownia gospodarstwa domowego uczestnicy mają możliwość nabywania niezbędnych umiejętności w życiu codziennym np. czynności porządkowych, dokonywania zakupów, przygotowanie prostych posiłków, obsługi urządzeń AGD. Uczą się poszczególnych etapów przygotowania danej potrawy, jak i całościowego jej przyrządzenia, czynności kuchennych np.: krojenia, obierania warzyw, nakrywania do stołu. Codzienna praca polega na przygotowaniu drugiego śniadania dla wszystkich obecnych tego dnia w WTZ a następnie wspólnego spożywania posiłku.

W WTZ w Nałęczowie prowadzone są również zajęcia dotyczące zdrowia i higieny, zajęcia psychospołeczne, rehabilitacja ruchowa oraz spotkania z księdzem. Zajęcia dotyczące zdrowia i higieny mają na celu usamodzielnienie w zakresie kształtowania podstawowych nawyków higienicznych. Ważne jest pobudzanie pozytywnego zainteresowania sprawami zdrowia i systematyczne pogłębienie wiedzy o własnym organizmie.

Do jednych z głównych zadań psychologa w WTZ należy prowadzenie zajęć z uczestnikami. Zajęcia odbywają się w grupach, mają charakter zajęć psychospołecznych, oraz zajęć reedukacyjnych. W ramach zajęć psychospołecznych poruszane są tematy funkcjonowania osób niepełnosprawnych w ramach trzech podstawowych sfer: poznawczej, emocjonalno-motywacyjnej i relacji interpersonalnych. Uczestnicy i rodzice mają również możliwość indywidualnych rozmów i konsultacji

Uczestnicy WTZ biorą udział w zajęciach ruchowych organizowanych w sali rehabilitacyjnej, w terenie, na świeżym powietrzu oraz na basenie. Mają na celu:

usprawnianie ruchowe; stosowanie ćwiczeń ogólnorozwojowych, leczniczych; doskonalenie ruchów naturalnych (biegi, skoki, rzuty); kształtowanie prawidłowej postawy ciała; wdrażanie do czynnego wypoczynku; rozwijanie sprawności psychofizycznej uczestników; utrwalenie nawyków higieniczno-zdrowotnych; nauka poruszania się w terenie; kształtowanie umiejętności pracy w zespole oraz indywidualnej; respektowanie zaleceń, reguł, przepisów; budowanie wiary we własne siły; hartowanie organizmu. W ramach zajęć uczestnicy są przygotowani do udziału w zawodach między warsztatowych, lekkoatletycznych, turnieju tenisa stołowego.

Ponadto co 2 tygodnie w warsztatach lub w pobliskiej, zabytkowej kaplicy odbywają się spotkania z zaprzyjaźnionym księdzem. Zajęcia mają charakter dyskusji na różne, ważne dla uczestników tematy, często związane są z przypadającymi świętami lub wydarzeniami.

W 2019 roku uczestnicy warsztatów brali udział m.in. w koncercie charytatywnym na rzecz pogorzalców z Karmanowic; wystawie prac Ewy Guguły, która odbyła się w Bibliotece Miejskiej w Puławach; zabawie karnawałowej zorganizowanej przez warsztat; w warsztatach wykonywania palm wielkanocnych; w spotkaniu z doradcą zawodowym; spotkaniu wielkanocnym z uczestnikami i pracownikami warsztatu; wyjeździe do Muzeum Nietypowych Rowerów; w przeglądzie teatralno-muzycznym „Przystanek Talentowo”, który odbył się w Nałęczowskim Ośrodku Kultury, gdzie zaprezentowała się warsztatowa grupa wokalna „Sympatyczni”, dostając za występ wyróżnienie; wycieczce nad Jezioro Białe; festynie o Godność Osoby z Niepełnosprawnością w Poniatowej; wycieczce do Archikatedry Lubelskiej w Lublinie; ognisku integracyjnym ze Związkiem Emerytów i Rencistów z Nałęczowa; wycieczce nad Jezioro Firlej; targach Ekonomii Społecznej w Lublinie; wycieczce do Wojciechowa, Kazimierza Dolnego; spotkaniu integracyjnym w Samodzielnym Publicznym Psychiatrycznym Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Celejowie; w przeglądzie piosenek patriotycznych i wojskowych; przeglądzie Małych Form Teatralnych w Opolu Lubelskim; w Wojewódzkich Integracyjnych Zawodach Osób Niepełnosprawnych w pływaniu, które odbyły się w Lublinie; oraz w zorganizowanych uroczystościach Dnia Kobiet, Dnia Chłopaka, Mikołajkach, Wigilii.

W roku 2020 w wyniku pandemii Covid-19 zmianie uległ system pracy WTZ. Działalność Warsztatów zawieszano przez Wojewodę Lubelskiego na okres 13.03 - 25.05.2020 oraz 19.10.-30.11.2020. Z tego powodu zajęcia dla uczestników były znacznie ograniczone. Ze względu na bezpieczeństwo uczestników i pracującej kadry wprowadzono system pracy rotacyjny. Uczestnicy mieli zleconą pracę w okresach, kiedy pozostawali w domach a pracownicy kontaktowali się z każdym podopiecznym telefonicznie, odbywały się, również wizyty domowe z zastopowaniem reżimu sanitarnego.

W 2020 roku strona internetowa placówki została zaktualizowana i unowocześniona. Uczestnicy WTZ w 2020 roku zostali zapoznani z procedurami i zasadami sanitarnymi wprowadzonymi w związku z epidemią Covid-19 oraz nauczyli się odpowiedzialności za pracę zdalną oraz starannego wykonywania zadań w trakcie jej trwania. W WTZ były prowadzone zajęcia psychospołeczne w formie grupowej i indywidualnej. Od marca 2020 roku z uwagi na rozwój pandemii zajęcia były znacznie ograniczone bądź też odbywały się w innej formie. Rok ten upłynął w cieniu pandemii, czasowego zawieszenia działalności WTZ i obostrzeń mających na celu ograniczenie ryzyka zakażenia Covid-19. W czasie reżimu sanitarnego nie było możliwości organizacji wycieczek. Wśród zajęć dodatkowych jakie udało się zorganizować znalazły się: udział działającej w WTZ Nałęczów grupy wokalne Sympatyczni w Gminnym Przeglądzie Kolęd i Pastorałek i w przeglądzie teatralnym w Opolu Lubelskim zorganizowanym zdalnie oraz walentynkowa zabawa karnawałowa z udziałem WTZ w Poniatowej i WTZ z Krężnicy Jarej.

2) Warsztat Terapii Zajęciowej w Puławach przy Puławskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych. Jest placówką pobytu dziennego dla osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem do terapii zajęciowej, powyżej 18-go roku życia. Terapia w placówce prowadzona jest od poniedziałku do piątku w godz. od 7.00 do 15.00. Rehabilitacja w Warsztacie odbywa się zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii zawodowej i społecznej.

Terapia zajęciowa prowadzona jest przez wykwalifikowaną kadrę, w sześciu grupach terapeutycznych: uzdolnień twórczych, ceramicznej, krawieckiej, tkacko-zabawkarskiej, stolarskiej, gospodarstwa domowego.

W WTZ prowadzona jest terapia wspierająca rehabilitację społeczną i zawodową obejmuje takie działania jak: terapię psychologiczną, rehabilitację ruchową, oświatę zdrowotną i inne.

Terapia psychologiczna - Psycholog pracujący w Warsztacie Terapii Zajęciowej dokonuje oceny umiejętności każdego uczestnika, pomaga określić, w czym jest dobry, a co jeszcze należy rozwijać. W Warsztacie zapewniony jest udział uczestnikom w zajęciach psychologicznych w formie terapii indywidualnej, jak i zajęć grupowych o charakterze psychoedukacyjnym. Spotkania indywidualne z psychologiem mają - w zależności od sytuacji - formę interwencji, doradztwa, poradnictwa itp. Psycholog udziela pomocy w radzeniu sobie z trudnościami wynikającymi z niepełnosprawności, pomaga też w rozwiązywaniu problemów interpersonalnych. W ramach pomocy psychologicznej zajęcia prowadzone są także zajęcia grupowe zawierające tematy zgodne z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii stworzonym dla każdego uczestnika. Terapia grupowa nakierowana jest na rozwijanie poszczególnych funkcji i umiejętności potrzebnych do funkcjonowania w grupie oraz sprawności psychofizycznych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Prowadzone są także zajęcia relaksacyjne, których celem jest redukcja napięcia nerwowego oraz wypoczynek psychiczny i fizyczny. Psycholog prowadzi, także poradnictwo dla rodziców i opiekunów uczestników, a także szkolenia dla pracowników.

Oświata zdrowotna - Pielęgniarka w WTZ sprawuje opiekę pielęgniarską nad uczestnikami Warsztatu. Prowadzi zajęcia w ramach oświaty zdrowotnej poprzez pogadanki na temat zdrowego trybu życia, higieny osobistej oraz innych aspektów dotyczących zdrowia. Pielęgniarka sprawuje także opiekę pielęgniarską nad uczestnikami podczas imprez okolicznościowych, wyjazdów i wycieczek itp.

Rehabilitacja ruchowa. Uczestnicy WTZ biorą udział w rehabilitacji ruchowej. Głównym celem tych zajęć jest usprawnienie uczestników, stymulacja i rozwój ogólnej sprawności fizycznej. Rehabilitacja ruchowa realizowana jest poprzez ćwiczenia ogólnie usprawniające, ćwiczenia na sprzęcie rehabilitacyjnym (m.in. rower treningowy, orbitrek, materace, drabinki, atlas, stół do tenisa stołowego, piłki i.t.p.), grupowe gry i zabawy ruchowe.

W 2020 WTZ w Puławach przy Puławskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych współpracował z powiatowym Urzędem Pracy w Puławach w zakresie poszukiwania zatrudnienia dla uczestników warsztatu do czasu wprowadzenia obostrzeń w w/w urzędzie. Terapia psychologiczna prowadzona była indywidualnie i grupowo w zakresie poradnictwa, psychoterapii, socjoterapii oraz telefonicznego wspierania podczas trudnego czasu zawieszenia zajęć i wprowadzenia „Procedur postępowania w celu zapobiegania zakażeniom koronawirusem i postępowania w sytuacji podejrzenia zakażenia obowiązującą w WTZ przy Puławskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych.”

W okresie po odwieszeniu działalności WTZ zgodnie z rekomendacjami Ministerstwa Zdrowia liczebność grup terapeutycznych uzależniona była od powierzchni pracowni i umożliwienia zachowania dystansu społecznego.

3) Warsztat Terapii Zajęciowej w Puławach przy Puławskim Stowarzyszeniu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Stowarzyszenie powołało go z myślą o osobach z zaburzeniami psychicznymi, które potrzebują wielowymiarowej pomocy w procesie zdrowienia i powrotu do aktywności społecznej i zawodowej. Warsztat stanowi ważne ogniwo w całościowym systemie wsparcia dla osób chorujących psychicznie pomiędzy Środowiskowym Domem Samopomocy a Zakładem Aktywności Zawodowej.

Zakład Aktywności Zawodowej powstał w 2005 roku w celu zatrudnienia i rehabilitacji osób niepełnosprawnych zaliczanych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

W 2020 roku w ZAZ zatrudnionych było łącznie 41 osób, w tym 31 osób niepełnosprawnych oraz 10 osób personelu zakładu. Głównym rodzajem prowadzonej działalności usługowo-wytwórczej jest gastronomia i usługi sprzątania. Zakład zatrudnia osoby z chorobami psychicznymi, niepełnosprawnością intelektualną, z wadami wzroku i zaburzeniami neurologicznymi. Zapewnia niepełnosprawnym pracownikom doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, również lekarza psychiatrę. W zakładzie zatrudniony jest także psycholog i trener pracy. Pracownicy niepełnosprawni w miarę ich indywidualnych umiejętności przygotowani są do pracy poza Zakładem Aktywności Zawodowej. W 2020 roku organizowane były szkolenia kulinarne podnoszące poziom wiedzy i umiejętności pracowników, co wpłynęło na podniesienie poziomu świadczonych usług. Dwie osoby niepełnosprawne w 2020 roku opuściły Zakład, z których jedna znalazła pracę na otwartym rynku pracy.

Celem Warsztatu Terapii Zajęciowej prowadzonego przez ZAZ jest rehabilitacja społeczna i zawodowa zmierzająca do zwiększenia poziomu samodzielności i zaradności osobistej uczestników oraz do aktywizacji zawodowej dostosowanej do potencjału danej osoby.

W 2020 roku uczestnikami Warsztatu było 30 osób z niepełnosprawnością (15 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 15 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności). Dwie trzecie społeczności WZJ stanowią osoby ze sprzężoną niepełnosprawnością. Podopieczni mają do dyspozycji 6 pracowni terapeutycznych:

Pracownia rękodzielnicza - podczas zajęć w pracowni rękodzieła artystycznego wychowankowie uczestniczą w procesie twórczym wytworu. Zajęcia te zaspokajają potrzeby poznawcze, praktyczne, estetyczne, zainteresowania osobiste, kształtują w ten sposób swoją aktywną i twórczą postawę. Duży nacisk stawiany jest na dyscyplinę pracy, przestrzeganie przepisów BHP, budzenie odpowiedzialności za własną pracę, wpajanie szacunku dla pracy innych, oraz rozwijanie umiejętności otwierania się na innych ludzi. Pracownia rękodzieła artystycznego uczy osoby niepełnosprawne malowania na szkłe, tworzenia stroików i ozdób choinkowych, ikon (we współpracy z pracownią politechniczną), biżuterii.

Pracownia artystyczna - pracownia artystyczna jest miejscem, w którym uczestnicy tworzą wiele ciekawych prac za pomocą różnych technik plastycznych. Każdy znajdzie dla siebie taką technikę, dzięki której może realizować pomysły i urzeczywistniać marzenia. Nasi uczestnicy uczą się rysować oraz malować różnego rodzaju kredkami i farbami. Wykonują także gipsowe odlewy, którym potem nadają barwy i kształty. Tutaj osoby niepełnosprawne zmieniają różnego rodzaju materiały artystyczne takie jak papier, plastelina, filc, itp., w piękne i przestrzenne przedmioty. Pracownia artystyczna uczy niepełnosprawnych m.in.: malowania na papierze, robienia kartek świątecznych, wyrobów z plasteliny, odlewania figurek gipsowych.

Pracownia krawiecka - głównym celem pracowni jest dążenie do poprawy zaradności osobistej, sprawności psychofizycznej oraz do samodzielnego, niezależnego, a także aktywnego życia w społeczności. Warsztat pracy każdego z uczestników jest dostosowany do jego indywidualnych potrzeb i możliwości. W pracowni uczestnicy uczą się samodzielnego projektowania prac. Poznając przybory, narzędzia i urządzenia służące do wykonywania prac krawieckich. Zapoznają się z rodzajami oraz właściwościami tkanin i dzianin. Uczą się podstawowych ściegów ręcznych oraz ozdobnych. Przyszywają haftki, guziki, koraliki i cekiny. Osoby niepełnosprawne mogą tu poznać podstawy szycia ręcznego i maszynowego oraz prostego kroju. Uczą się wykonywania prostych czynności krawieckich, takich jak: fastrygowanie, szycie, przyszywanie guzików i haftek. Zdobyte umiejętności są wykorzystywane podczas różnego rodzaju drobnych przeróbek i napraw odzieży. Uczestnicy zajęć w tej pracowni wykonują także od podstaw rzeczy takie jak: poduszki, maskotki, woreczki itp. Wszelkie prace dostosowane są do możliwości i umiejętności poszczególnych uczestników. Poznają ogólne techniki prac związanych z wykonywaniem prostych elementów ozdobnych i dekoracyjnych.

Pracownia politechniczna - uczestnicy WTZ zajmują się wykonywaniem różnych wyrobów z drewna i prefabrykatów. Należą do nich między innymi: półki, szafki, karmiki dla ptaków, skrzynki, ramki do obrazów, przyrządy dydaktyczne (np. sztalugi) i wszelkiego rodzaju ozdoby. Pracownia ta stworzona została przede wszystkim po to, aby poprawić osobom niepełnosprawnym usprawnienie funkcji manualnych. Podczas terapii podopieczni, pod okiem terapeuty nabywają umiejętności: cięcia drewna piłą, przybijania gwoździ, czyszczenia drewna papierem ściernym czy wiertarką oscylacyjną, wiercenia wiertarką stołową, ręczną elektryczną i mechaniczną, klejenie ram oraz ikon, wyrzynania w płycie wyrzynarką cienko brzeszczotową, posługiwanie się szlifierką elektryczną, malowania, lakierowania etc. W pracowni powstają następujące wyroby: ramy do obrazów, podobrazia, ikony, szopki świąteczne. Praktyczne zastosowanie nabytych umiejętności pozwala uczestnikom na dokonywanie różnych drobnych napraw na terenie Warsztatów.

Pracownia komputerowo-introligatorska - znajomość obsługi komputera jest nieodzowna dla współczesnego człowieka, a zwłaszcza dla osoby niepełnosprawnej dla której to często staje się on oknem na globalną wioskę jaką dzięki internetowi stał się świat. Pracownia komputerowa wyposażona jest w sześć komputerów połączone w sieć LAN ze stałym dostępem do internetu, trzy drukarki, skaner, aparat cyfrowy. Uczestnicy poprzez przepisywanie tekstów, pracę ze zdjęciami, wyszukiwanie potrzebnych w danej chwili informacji w sieci, a także zabawę zdobywają niezbędną wiedzę na temat obsługi programów użytkowych. Praca z komputerem wpływa na poprawę koordynacji wzrokowo-ruchowej, poprawę sprawności manualnej oraz logicznego myślenia. Pracownia komputerowa ściśle współpracuje z innymi pracowniami działającymi w ramach WTZ. Celem pracowni jest nauka pracy z komputerem i obsługi programów operacyjnych i użytkowych, takich jak: Windows, edytor tekstu (Word), grafiki komputerowej (np. Corel, Photoshop i inne), programów do prezentacji i innych w miarę posiadanych uzdolnień, nauka korzystania z sieci i Internetu. Tworzenie i redagowanie stron www, poznanie standardowego i specjalistycznego sprzętu komputerowego i urządzeń peryferyjnych, wykonywanie komputerowych prezentacji oraz prac artystycznych i użytkowych (np. obrazów, kart okolicznościowych, dyplomów, folderów, reklamówek, zaproszeń, wizytówek itp. Ponadto w pracowni uczestnicy zapoznawani są z kolejnymi etapami pracy introligatora, uczą się posługiwanie sprzętem i narzędziami introligatorskimi, poznają materiały potrzebne przy pracy introligatora i zdobywają wiedzę dotyczącą możliwościami zastosowania introligatorstwa

Pracownia gospodarstwa domowego - pracownia gospodarstwa domowego przygotowuje uczestników do samodzielności w życiu codziennym poprzez naukę przyrządzania posiłków, bezpiecznego posługiwania się sprzętem i przyborami kuchennymi, dokonywania prostych zakupów. Zaznajamia z zasadami higieny ogólnej. W pracowni gospodarstwa domowego przygotowywane są posiłki dla wszystkich uczestników WTZ. Celem pracowni jest: nauka kultury spożywania posiłków; wykonywanie czynności pomocniczych (obieranie, krojenie, smarowanie, itp); przygotowywanie prostych posiłków (np. kanapki); korzystanie z przepisów kulinarnych; dokonywanie zakupów; wykonywanie prac porządkowych (zmywanie naczyń, dbanie o czystość sprzętu gospodarstwa domowego, utrzymywanie czystości, zarówno w pracowni jak i na stołówce i w toalecie; posługiwanie się różnymi urządzeniami gospodarstwa domowego (kuchnia elektryczna, zmywarka do naczyń, frytkownice, kuchenka mikrofalowa, pralka automatyczna), na miarę indywidualnych możliwości każdego z nich. Bardzo istotne jest wykształcenie nawyku zachowania bezpieczeństwa podczas posługiwania się narzędziami ostrymi, używania sprzętu mechanicznego i w czasie gotowania, smażenia itp. oraz higieny przygotowywania posiłków. Pracownia ma na celu doskonalenie umiejętności kulinarnych z naciskiem na zdobywanie umiejętności niezbędnych do podjęcia pracy zarobkowej.

Ponadto uczestnicy korzystają z:

Zajęć psychoedukacji. Psychoedukacja odbywa się dwa razy w tygodniu (poniedziałek, czwartek), w dwu grupach podzielonych ze względu na rodzaj niepełnosprawności. Zajęcia prowadzone są w różnych formach (praca indywidualna, praca w grupach, dyskusja, burza mózgów, ankiety, kwestionariusze, elementy dramy i arterapii, różne techniki plastyczne). Tematy psychoedukacji dotyczą: radzenia sobie z chorobą i zapobiegania nawrotom; umiejętności zachowań społecznych; komunikacji; radzenia sobie ze stresem; umiejętności zawodowych niezbędnych do podjęcia pracy; współpracy w grupie; wzmacniania poczucia własnej wartości i obrazu własnej osoby. Uczestnicy spotkań udzielają sobie wzajemnego wsparcia. W grupie poprawia się również komunikacja, a dyskusja ułatwia szukanie konstruktywnych rozwiązań problemów. Techniki plastyczne pomagają w ekspresji emocji, nieinwazyjnym przedstawieniu własnej osoby. Spotkania z uczestnikami na zajęciach mają istotne znaczenie dla całego przebiegu rehabilitacji. Pozwalają na lepsze rozumienie potrzeb, co pozwala na tworzenie najbardziej korzystnych, dostosowanych form pomocy.

Zajęć ruchowych. Uczestnicy biorą udział w zajęciach ruchowych organizowanych o godzinie 9.30 w sali pracowni artystycznej. Rehabilitacja ruchowa dostosowana jest do potrzeb i możliwości uczestników. Zajęcia te mają na celu: usprawnianie ruchowe; stosowanie ćwiczeń ogólnorozwojowych, leczniczych; doskonalenie ruchów naturalnych; kształtowanie prawidłowej postawy ciała; wdrażanie do czynnego wypoczynku; rozwijanie sprawności psychofizycznej uczestników; utrwalenie nawyków higieniczno-zdrowotnych.

W roku 2020 ze względu na obostrzenia związane z pandemią Covid-19 zawieszona działalność WTZ (12.03.-24.05.2020; 17.10-30.11.2020), a w okresach czynnej działalności palcówka organizowała pracę, by terapia w ośrodku była bezpieczna i efektywna. W okresach zawieszenia personel podtrzymywał z podopiecznymi regularny kontakt telefoniczny i za pomocą mediów społecznościowych. Utworzono zamkniętą grupę na Facebooku, w której uczestnicy mogli spędzać wspólnie czas w przestrzeni wirtualnej. Uczestnicy otrzymywali specjalne zadania, łamigłówki, zagadki, które chętnie rozwiązywali. Na bieżąco monitorowany był ich stan zdrowia fizycznego i psychicznego, umożliwiany był też kontakt z lekarzem psychiatrą. Opracowano i wdrożono, również epidemiczne procedury sanitarne, w które zaangażowano uczestników. Po powrocie do terapii w ośrodku wprowadzono podział

na grupy mniej liczebne, by spełnić wymóg zachowania odpowiednich odległości. Specjalistyczną opiekę medyczną świadczy lekarz psychiatra.

2. Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Górze Puławskiej zwany dalej PŚDS został utworzony uchwałą Nr XXXIV/279/2017 Rady Powiatu Puławskiego z dnia 25 października 2017r. PŚDS jest ośrodkiem wsparcia przeznaczonym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, którego działalność statutowa rozpoczęła się z dniem 1 grudnia 2017r. Działalność Powiatowego Środowiskowego Domu Samopomocy w Górze Puławskiej jest prowadzona w budynkach znajdujących się przy ulicy Kościelnej 9 w Górze Puławskiej. PŚDS jako ośrodek wsparcia typu A, B i C przeznaczony jest dla trzech kategorii osób pełnoletnich z zaburzeniami psychicznymi: typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych; typ B – dla osób upośledzonych umysłowo; typ C – dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych. Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy posiada 35 miejsc statutowych. Swoim działaniem obejmuje mieszkańców Powiatu Puławskiego, a w przypadku wolnych miejsc może przyjmować mieszkańców innych powiatów na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Zarządem Powiatu, a odpowiednim organem jednostki samorządu terytorialnego, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie do PŚDS w Górze Puławskiej. Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy pracuje co najmniej 5 dni w tygodniu, w dni powszednie tj. od poniedziałku do piątku, w godzinach od 7.00 do 15.00, w tym co najmniej przez 6 godzin dziennie prowadzone są zajęcia z uczestnikami, a pozostałe 2 godziny przeznacza się na czynności porządkowe, przygotowanie do zajęć, uzupełnianie prowadzonej dokumentacji, a także zapewnianie opieki uczestnikom w trakcie dowożenia na zajęcia lub odwożenia po zajęciach.

Celem Powiatowego Środowiskowego Domu Samopomocy jest:

- 1) wdrażanie uczestników do osiągnięcia optymalnego poziomu samodzielności i zaradności, w podstawowych sferach życia;
 - 2) stwarzanie możliwości rozwoju osobistego i twórczego oraz utrwalanie nabytych umiejętności;
 - 3) integracja uczestników ze środowiskiem lokalnym;
 - 4) rozwijanie umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktów z otoczeniem, komunikowania się i współżycia społecznego ;
 - 5) rehabilitacja psychiczna, ruchowa i zawodowej uczestników;
- utrzymywanie stałego kontaktu z rodzinami uczestników.

Podstawowym zadaniem PŚDS jest udzielanie wsparcia i pomocy osobom, które z powodu choroby psychicznej lub niepełnosprawności intelektualnej mają trudności w nawiązywaniu relacji z otoczeniem i przystosowaniem się do życia codziennego oraz zaspakajania swoich potrzeb życiowych. W celu realizacji swoich zadań PŚDS tworzy system powszechnie dostępnej informacji dotyczącej możliwości uzyskania pomocy przez osoby z zaburzeniami psychicznymi, nawiązując współpracę z organizacjami społecznymi i pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Celem działalności Domu jest wspieranie osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin oraz kompensowanie skutków niepełnosprawności w sferze zdrowia psychicznego. Dom świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym, poprzez:

- a) trening funkcjonowania w codziennym życiu, w tym: trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny, trening umiejętności praktycznych, trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi;
- b) trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, w tym: kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z osobami bliskimi, sąsiadami, z innymi osobami w czasie zakupów, w środkach komunikacji publicznej, w urzędach, w instytucjach kultury;
- c) trening umiejętności spędzania czasu wolnego, w tym: rozwijanie zainteresowań literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi, internetem, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych;
- d) poradnictwo psychologiczne;
- e) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych;
- f) pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, w tym uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza, pomoc w zakupie leków, pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia;
- g) niezbędną opiekę;
- h) terapię ruchową, w tym: zajęcia sportowe, turystykę i rekreację;
- i) wyżywienie dla uczestników w formie posiłku lub produktów żywnościowych do przygotowania posiłku przez uczestników;
- j) inne formy postępowania przygotowujące do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy.

W wykonywaniu swoich zadań Dom współpracuje na zasadzie partnerstwa z administracją publiczną, organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami i związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi

W Powiatowym Środowiskowym Domu Samopomocy w Górze Puławskiej w 2019 roku przeprowadzono przebudowę i rozbudowę istniejącego budynku gospodarczego na potrzeby nowych pracowni. Istniejący budynek gospodarczy został zaadaptowany na potrzeby dwóch pracowni ogrodniczej i stolarskiej, zaplecze sanitarne oraz przestrzeń magazynową przeznaczoną do przechowywania sprzętu i materiałów do terapii zajęciowej. Placówka zyskała nową przestrzeń, dzięki której będzie mogła lepiej zatroszczyć się o swoich podopiecznych, a także zwiększyć ich liczbę. Przebudowa ośrodka była możliwa dzięki rządowej dotacji pozyskanej przez Powiat Puławski w kwocie 283 500,00 zł. Budynek, który przed rozpoczęciem prac znajdował się w stanie surowym, zamkniętym, przeszedł znaczącą metamorfozę. Na zewnątrz obiekt ozdobiła białoszara elewacja. Wewnątrz wykonano cały szereg robót budowlanych, instalacyjnych i wykończeniowych. Powierzchnia użytkowa placówki zwiększyła się z 362 do 502 m².

PŚDS w 2019 r. współpracował ze Starostwem Powiatowym w Puławach; Lubelskim Urzędem Wojewódzkim w Lublinie; Ośrodkami Pomocy Społecznej (MOPS Puławy, GOPS w Janowcu, Puławach, Kurów, itp.) oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach; Poradnią Zdrowia Psychicznego w Puławach, szpitalem psychiatrycznym w Lublinie i innymi zakładami opieki zdrowotnej; organizacjami pozarządowymi: np. Polski Związek Emerytów, Inwalidów i Rencistów oddział Puławy i koła z powiatu puławskiego, Lubelskim Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych, Charytatywnym Stowarzyszeniem w Nałęczowie, Ochotniczą Strażą Pożarną w Górze Puławskiej, Fundacją „Pogodna Przyszłość”, Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Sympatyków i Pracowników ŚDS –ów; kościołami i związkami wyznaniowymi: Parafią p.w. Św. Wojciecha w Górze Puławskiej, Parafią p.w. Św. Floriana i Św. Katarzyny w Gołębiu, Diecezja Radomską, Diecezję

Lubelską; ośrodkami kultury i organizacjami kulturalno-rozrywkowymi: Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika”, Gminny Ośrodek Kultury w Gołębiu, w Janowcu oraz Baranowie; placówkami oświatowymi, innymi jednostkami świadczącymi usługi dla niepełnosprawnych: Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczy w Puławach i Kęble, WTZ Nałęczów, WTZ Puławy ul. Wróblewskiego, WTZ ul 6-go Sierpnia, WTZ Poniatowa, ZAZ Puławy, ŚDS w Puławach, ŚDS w Końskowoli, ŚDS „Absolwent” w Lublinie, ŚDS Łączna, ŚDS Radzyń Podlaski, ŚDS Anielin koło Krzywdy, Dzienny Ośrodek Adaptacyjny w Puławach, oraz inne ŚDS-y; Lubelskim Forum Środowiskowych Domów Samopomocy; Powiatowym Zespołem do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności; szkołami podstawowymi w Górze Puławskiej, Zarzeczcu oraz Szkoła Podstawowa Nr.11 w Puławach; Powiatową Komendą Policji w Puławach : dzielnicowymi z Powiatowej Policji w Puławach np. dzielnicowy Góra Puławska, Gołąb, Janowiec i inne; Kuratorami Sądowi w Puławach; Powiatowym Urzędem Pracy w Puławach.

W 2020 roku Wojewoda Lubelski udzielił Powiatowi Puławskiemu dotacji w wysokości 29 900 zł na dalszy rozwój ŚDS w Górze Puławskiej. Dotacja została wykorzystana na realizację zadania z zakresu administracji rządowej dotyczącego zakupu inwestycyjnego pod nazwą Zakup atestowanych mocowań do samochodu dla dwóch wózków inwalidzkich wraz z innymi elementami wyposażenia na potrzeby Powiatowego Środowiskowego Domu Samopomocy w Górze Puławskiej.

Liczba uczestników wg stanu na 31.12.2020 r. wynosiła 35. W 2020 r. do PCPR w Puławach wpłynęło 77 wniosków (o skierowanie, o przedłużenie pobytu, o zmianę odpłatności lub zwolnienie z odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia) wraz z kompletem dokumentów, przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej funkcjonujące na terenie powiatu puławskiego, w tym z:

Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach – 53 wnioski,
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Janowcu – 12 wniosków,
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach – 8 wniosków,
Ośrodka Pomocy Społecznej w Żyrzynie – 4 wnioski.

W związku z powyższym w 2020 r. przeprowadzono:

- 77 postępowań administracyjnych w sprawie przyznania mieszkańcom ww. gmin tej formy pomocy
- zmiany 45 wysokości opłaty lub zwolnienia z odpłatności.
- wydano 33 decyzje administracyjne o skierowaniu, w tym przedłużeniu pobytu uczestników w ośrodku,
- 25 decyzji dotyczących zmian odpłatności za usługi świadczone w ośrodku wsparcia
- 19 decyzji o zwolnieniu z odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia za okres niekorzystania z jego usług w związku z zawieszeniem działalności, tj. od 12 marca 2020 r. do 3 czerwca 2020 r. (zawieszenie działalności było spowodowane zagrożeniem epidemicznym).

Na podstawie zarządzenia nr 88/2015 Starosty Puławskiego z dnia 5 listopada 2015 r. w sprawie udzielenia Dyrektorowi Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach funkcji związanych z nadzorem nad działalnością Powiatowego Środowiskowego Domu Samopomocy w Górze Puławskiej, Dyrektor Centrum sprawuje nadzór nad ośrodkiem między innymi poprzez przeprowadzanie kontroli okresowych (co najmniej jednej w roku) i doraźnych w celu zbadania prawidłowości organizacji i funkcjonowania placówki w świetle obowiązujących przepisów, statutu i regulaminu. Zaplanowana na IV kwartał 2020 r. kontrola została, ze względu na zagrożenie epidemiczne w związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa SARS-CoV-2 przeniesiona na I kwartał 2021 r.

Ponadto nadzór nad jednostką prowadzony był poprzez analizę jednorazowych oraz okresowych sprawozdań.

3. W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie W Puławach w zakresie realizacji zadań zawartych w Programie Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016-2022 przyjętego Uchwałą Rady Powiatu Puławskiego Nr XVIII/130/2016 z dnia 30 marca 2016 r. działa Punkt Informacyjny dla Osób Niepełnosprawnych.

Punkt działa w siedzibie i w oparciu o zasoby kadrowe PCPR. Celem działalności Punktu jest dostarczenie osobom niepełnosprawnym oraz podmiotom prowadzącym działalność na ich rzecz aktualnie obowiązujących i rzetelnych informacji niezbędnych do uzyskania adekwatnej do ich potrzeb pomocy i wsparcia. Pracownicy Punktu udzielają informacji służących wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w społeczeństwie oraz porad prawnych. W roku 2019 osobom potrzebującym zostało udzielonych 705 różnych porad i informacji, natomiast w roku 2020 udzielono 720 porad, m.in. nt. programu Aktywny Samorząd, obowiązujących procedur i możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON.

Punkt Informacyjny dla Osób Niepełnosprawnych udziela Informacji służących wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, w szczególności o :

- prawach osób niepełnosprawnych, w tym wynikających z kodeksu pracy,
- możliwościach wsparcia finansowego i rzeczowego osób niepełnosprawnych wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- instytucjach wsparcia najbliższych miejsca zamieszkania osoby niepełnosprawnej,
- organizacjach zrzeszających i działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz oferowanych przez nie formach pomocy,
- programach Unii Europejskiej, rządowych, pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, PFRON, samorządowych oraz organizacji pozarządowych, w których beneficjentami są osoby niepełnosprawne.

Punkt Informacyjny funkcjonuje w poniedziałki w godzinach 12.00 – 16.00 oraz w czwartki w godzinach 12.00 – 15.00. Ponadto radca prawny pełni dyżur w każdy czwartek w godz. 15.00 – 17.00. Zapisy odbywają się pod numerem telefonu 81 888 04 92.

Zadanie: Zwiększenie udziału zagadnień pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Termin realizacji: ciągły.

1. W 2019 oraz 2020 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach udzielało pomocy psychologicznej i prawnej osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach działań Ośrodka Interwencji Kryzysowej (zwanego dalej OIK) oraz Poradni Rodzinnej (zwanej dalej PR).

Zadania Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Puławskim realizowane są w PCPR poprzez działania podejmowane przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej będący w strukturze PCPR, który świadczy poradnictwo specjalistyczne psychologiczne i prawne osobom uwikłanym w przemoc i w kryzysie oraz spotkania indywidualne z osobami stosującymi przemoc. Pracownicy OIK realizują Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. oraz Rozporządzenie w sprawie procedury Niebieskiej Karty. W 2019 r. w OIK nie założono żadnej Niebieskiej Karty, natomiast w roku 2020 założono jedną Niebieską Kartę. Osoby zgłaszające się do OIK były objęte już procedurą NK lub w przypadku braku

gotowości do złożenia NK otrzymały informację o instytucjach, w których mogą w przyszłości rozpocząć procedurę. Na zaproszenie Zespołów Interdyscyplinarnych pracownicy OIK uczestniczyli w grupach roboczych w gminach na terenie powiatu puławskiego. W roku 2020 psycholodzy współpracowali, również z policją i prokuraturą biorąc udział w interwencjach i sytuacjach kryzysowych na prośbę ww. służb.

Z myślą o potencjalnych klientach dla ułatwienia kontaktu z OIK działa infolinia dostępna w godzinach pracy OIK pod bezpłatnym numerem telefonu 800 110 001.

Informacja o możliwości skorzystania z pomocy OIK została rozpropagowana poprzez lokalne media, ulotki, plakaty, pisma do instytucji zajmujących się osobami potrzebującymi pomocy.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej podejmuje kompleksowe działania interdyscyplinarne na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu, w szczególności spowodowanego przemocą domową. Celem pomocy psychologicznej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie z problemami osobom uwikłanym w przemoc, a dzięki temu zapobieżenie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Na początku kontaktu z osobą doświadczającą przemocy najważniejsze jest zapewnienie jej poczucia bezpieczeństwa poprzez np. udzielenie schronienia w hostelu dla ofiar przemocy i wsparcia oraz nawiązanie pozytywnej relacji terapeutycznej. W trakcie pracy terapeutycznej z ofiarą przemocy głównym celem jest wzmocnienie jej poczucia wartości, podniesienie motywacji do zmian w życiu i wiary w swoje możliwości, pracowanie nad mechanizmami przemocy. Najczęściej skutkuje to podjęciem działań mających na celu trwałe i skuteczne poradzenie sobie z przemocą, np. złożenie wniosku o alimenty, pozwu rozwodowego, wyprowadzenie się od sprawcy przemocy, zawiadomienie prokuratury o popełnionym przestępstwie.

Praca psychologiczna z osobami doświadczającymi przemocy jest bardzo trudna. Trudności te wynikają ze specyfiki funkcjonowania ofiar przemocy (wyuczona bezradność, brak wiary w zmianę, niskie poczucie własnej wartości, silne poczucie winy, lęk przed zmianami), co powoduje, że osoby te szybko wycofują się z kontaktu, mają wysoki poziom lęku przed sprawcą, czują się od niego uzależnione i zupełnie bezradne. Uregulowania prawne nie chronią w wystarczający sposób ofiary przemocy przed sprawcą. Sprawy sądowe trwają bardzo długo, często są umarzane z braku wystarczających dowodów, świadków, a jeżeli zostają zakończone wyrokiem, to kary są niskie.

Pomoc psychologiczna osobom doświadczającym przemocy była udzielana w formie spotkań indywidualnych, w 2019 r. z pomocy skorzystało 128 osób. W 2020 roku szeroko rozumianą pomocą Ośrodka Interwencji Kryzysowej objęto 104 osoby, wiele z nich przychodziło na systematyczne wizyty przez kilka, nawet kilkanaście miesięcy. W celu pełnego wsparcia ofiar przemocy oraz zapewnienia im schronienia, od 2007 r. funkcjonuje hostel dla ofiar przemocy. Od stycznia 2014 r. ośrodek dysponuje trzema pokojami z kuchnią i łazienką. Były to niezależne pomieszczenia przeznaczone dla 8 osób, jednak od maja 2019 roku w odniesieniu do potrzeb liczba miejsc została zmniejszona do 4 osób. W 2019 roku ze schronienia w hostelu nie skorzystała żadna osoba doświadczająca przemocy. W 2020 roku ze schronienia w hostelu skorzystało 5 osób doświadczających przemocy (2 osoby dorosłe i 3 dzieci). Osoby umieszczone w hostelu są objęte pomocą psychologiczną i prawną przez pracowników OIK w trakcie pobytu oraz przez okres 6 miesięcy po opuszczeniu hostelu. Lokal użytkowany jest na podstawie porozumienia z Młodzieżowym Ośrodkiem Socjoterapii w Puławach. Bieżące koszty utrzymania hostelu ponosi PCPR.

W okresie marzec – grudzień 2019 r. i kontynuacją w okresie marzec – grudzień 2020 roku był realizowany Projekt pt. „Aktywni zawodowo i społecznie” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Uczestnikami Projektu było 10 kobiet doświadczających przemocy domowej lub będących jej świadkami z terenu powiatu puławskiego. W ramach Projektu zrealizowano: grupowy trening psychologiczny, indywidualny trening psychologiczny, warsztaty z zakresu edukacji żywieniowej oraz wyjazd szkoleniowy, z treningiem kompetencji i umiejętności społecznych oraz kursem pierwszej pomocy przedmedycznej.

Oprócz pomocy ofiarom przemocy pracownicy OIK pracują indywidualnie z osobami stosującym przemoc w rodzinie. W 2019 r. do OIK zgłosiło się lub zostało skierowanych przez kuratorów 17 osób (16 mężczyzn i 1 kobieta), które zostały zdiagnozowane jako osoby stosujące przemoc. Z indywidualnych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych skorzystało 9 osób, natomiast pozostałe osoby nie podjęły dłuższej współpracy. W roku 2020 zwiększyła się liczba osób, które zgłosiły się lub zostały skierowane przez kuratorów do OIK. 27 osób (26 mężczyzn i 1 kobieta) zostało zdiagnozowanych jako osoby stosujące przemoc, natomiast z indywidualnych oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych skorzystało 17 osób, natomiast pozostałe osoby nie podjęły dłuższej współpracy. W ciągu całego roku 2019 prowadzono również nabór do udziału w grupowym Programie Korekcyjno-Edukacyjnym dla osób stosujących przemoc, jednak z uwagi na małą liczbę chętnych osób nie został on zrealizowany. Natomiast w roku 2020, również nie doszło do realizacji programu, ze względu na zaistniałą sytuację epidemiczną i związane z tym obostrzenia.

Celem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie jest spowodowanie zmian ich zachowań i postaw, które zmniejszą ryzyko dalszego stosowania przez nich przemocy oraz zwiększą ich zdolność do samokontroli zachowań agresywnych i konstruktywnego rozwiązywania problemów.

Poradnictwo specjalistyczne

Poradnictwo specjalistyczne jest realizowane przez Poradnię Rodzinną usytuowaną w strukturze organizacyjnej PCPR w Puławach. Poradnia Rodzinna swoim zakresem działania obejmuje szeroko rozumiane poradnictwo specjalistyczne, w szczególności psychologiczne (indywidualne, grupowe, małżeńskie oraz rodzinne) i prawne. W 2019 r. klienci mogli korzystać z pomocy trzech psychologów i pedagoga (od października 2019 i nadal z 4 psychologów) oraz prawnika. Osobom zgłaszającym się do Poradni Rodzinnej proponowana jest fachowa, anonimowa i bezpłatna pomoc. W 2020 roku, tak jak w latach ubiegłych, miała ona formę konsultacji i porad psychologicznych, pedagogicznych oraz prawnych. Klienci uczestniczyli również w terapii indywidualnej, małżeńskiej oraz rodzinnej.

Klientami Poradni Rodzinnej mogą być mieszkańcy powiatu puławskiego bez względu na wiek i sytuację materialną. Osoby te zgłaszały się po pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych i wychowawczych. Najczęściej kontaktowały się one z własnej inicjatywy, ale były także kierowane przez kuratorów sądowych, pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych oraz inne instytucje pracujące na rzecz dziecka i rodziny.

Oferta Poradni Rodzinnej skierowana jest do całej rodziny i obejmuje proces diagnozowania problemu, konsultacji, wsparcia, edukacji oraz terapii.

W latach 2019-2020 znaczną liczbę klientów Poradni Rodzinnej stanowili rodzice zwracający się po pomoc z powodu problemów wychowawczych z dziećmi, jak np. zaburzenia zachowania – agresja, konflikty rówieśnicze, wagarowanie, fobie szkolne, zaburzenia nastroju i emocji, próby i myśli samobójcze. Kolejną liczną grupą klientów były osoby w sytuacjach kryzysowych mające różnego typu problemy emocjonalne.

Wiele osób zgłaszało się z powodu trudnych osobistych przeżyć (zdrada, śmierć bliskiej osoby, rozwód, separacja itp.).

W ocenie pracowników coraz więcej par zgłasza się po pomoc terapeutyczną w formie konsultacji, terapii małżeńskiej lub, terapii rodzinnej. Małżeństwa, pary czy też rodziny zgłaszające się po pomoc zazwyczaj były w ostrych kryzysach, a największym problemem była zaburzona komunikacja interpersonalna. Oferta Poradni Rodzinnej skierowana jest również do osób niepełnosprawnych.

Łącznie w 2019 r. z pomocy specjalistycznej w ramach pracy Poradni Rodzinnej skorzystało 326 osób, z czego większość z nich skorzystała z regularnej terapii psychologicznej. W 2020 roku z pomocy specjalistycznej w PR skorzystało 234 osoby.

Psychologowie Poradni Rodzinnej stale i systematycznie współpracują z Zespołem ds. pieczy zastępczej. W 2019 roku wykonali 38 diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej z terenu powiatu puławskiego. Przeprowadzili również 44 badania psychologiczne funkcjonujących rodzin zastępczych w celu zweryfikowania posiadanych przez nie predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz sporządzili 23 opinie psychologiczne osobom, które planują zostać rodziną zastępczą.

W roku 2020 psychologowie PR wykonali 30 diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z terenu powiatu puławskiego. Przeprowadzili, również 10 badań psychologicznych funkcjonujących rodzin zastępczych w celu zweryfikowania posiadanych przez nie predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz sporządzili 17 opinii psychologicznych osobom, które wyrażają gotowość pozostania rodziną zastępczą. Psychologowie PR i OIK uczestniczą również w planowanych kontrolach rodzin zastępczych oraz posiedzeniach dotyczących oceny sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Porady prawne były świadczone rodzinom i osobom z terenu powiatu puławskiego, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Klientom udzielono poradnictwa głównie w sprawach: alimentacyjnych (w tym egzekucji), rozwodowych (ew. separacji), dotyczących władzy rodzicielskiej, uprawnień i obowiązków rodziny zastępczej i opieki prawnej oraz ustalenia kontaktów z dzieckiem (zarówno rodziców, jak i dziadków).

W 2019 roku z pomocy prawnej skorzystało 29 osób, którym udzielono 35 konsultacji prawnych, natomiast w roku 2020 było to 28 osób, którym udzielono 32 konsultacje prawne.

Realizację zadań PR i OIK w 2019 r. zabezpieczało 3 psychologów (2 i $\frac{1}{4}$ etatu), pedagog oraz prawnik, a od 1 października 2019 r. do chwili obecnej 4 psychologów (3 i $\frac{1}{4}$ etatu) i prawnik. Wszyscy pracownicy podnoszą regularnie swoje kwalifikacje zawodowe poprzez udział w zajęciach szkoleniowo-warsztatowych dotyczących pomocy psychologicznej i prawnej oraz poprzez samodoskonalenie się. Pracownicy OIK i PR w celu rozszerzenia oferty pozyskują środki zewnętrzne na realizację swoich zadań.

W 2019 roku udzielono pomocy psychologicznej i prawnej osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach działań Ośrodka Interwencji Kryzysowej i Poradni Rodzinnej – wsparciem objęto 104 osoby.

W marcu 2020 roku, w związku z ogłoszonym stanem pandemii osobisty kontakt z osobami potrzebującymi pomocy psychologicznej był utrudniony. Wprowadzono możliwość kontaktu telefonicznego, jednak wiązało się to z trudnościami w nawiązywaniu relacji z nowym klientem. Niektóre osoby korzystają jednak z takiej formy kontaktu z psychologiem. Zmieniono też formę prowadzenia grupowego treningu psychologicznego dla osób doświadczających przemocy z formy stacjonarnej na spotkania on-line.

2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach ma opracowane wskaźniki monitorujące udział wydatków na pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w ogólnych wydatkach PCPR w Puławach. W 2019 roku procent udziału na pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w ogólnych wydatkach PCPR wyniósł 23,68%, a w roku 2020 wyniósł 25,49%.

3. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach prowadzi ewidencje osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających ze środków PFRON w ramach zadań powiatu w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych (Zespół ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych).

W 2019 roku było prowadzonych 6 ewidencji. Osób z zaburzeniami psychicznymi, które skorzystały z dofinansowań w 2019 r. było łącznie 200, w tym:

- 1 w barierach w komunikowaniu się i technicznych;
- 5 w sprzęcie rehabilitacyjnym;
- 7 w turnusach rehabilitacyjnych;
- 97 w przedmiotach ortopedycznych i środkach pomocniczych;
- 85 w Warsztatach Terapii Zajęciowej;
- 5 w Pilotażowym Programie " Aktywny Samorząd".

W 2020 roku było prowadzonych 5 ewidencji. Osób z zaburzeniami psychicznymi, które skorzystały z dofinansowań w 2020 r. było łącznie 197, w tym:

- 2 w barierach w komunikowaniu się i technicznych;
- 2 w sprzęcie rehabilitacyjnym;
- 13 w turnusach rehabilitacyjnych;
- 93 w przedmiotach ortopedycznych i środkach pomocniczych;
- 87 w Warsztatach Terapii Zajęciowej.

Zadanie: Udzielanie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom w ramach działalności poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Termin realizacji: ciągły.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach prowadzi działalność diagnostyczną, terapeutyczną, profilaktyczną, wychowawczą, doradczą i edukacyjną. Poradnia proponuje pomoc dzieciom i młodzieży, a także rodzicom i nauczycielom w ich działaniach wychowawczych i dydaktycznych.

1. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach w zakresie promocji zdrowia psychicznego w środowisku prowadziła działalność szkoleniową dla pracowników poradni w formie wykładów, warsztatów dla rodziców, pedagogów szkolnych, wychowawców i nauczycieli w tematach:

- „Szczęśliwy nauczyciel”- **12 osób**.
- „Dostosowanie wymagań edukacyjnych z uwzględnieniem potrzeb ucznia z ADHD” - **8 osób**.
- „Dostosowanie metod pracy i kryteriów wymagań do potrzeb i możliwości ucznia”.
- „Wpływ środowiska rodzinnego na funkcjonowanie szkolne dziecka”
- „Praca z dzieckiem dyslektycznym” – opracowanie i przekazywanie dla rodziców i nauczycieli propozycji w formie ćwiczeń.
- „Uczeń z zespołem Aspergera” – SP nr 11 Puławy oraz ZST NR 1 Puławy
- Opracowywanie nowych metod dotyczących technik efektywnego uczenia się. Pilotażowe wdrożenie innowacyjnych technik uczenia się w pracy z pojedynczym uczniem, jak też z zespołem klasowym.

2. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach w zakresie promocji zdrowia psychicznego prowadziła, również działalność szkoleniową w formie wykładów, warsztatów dla rodziców w tematach:
- Warsztaty dla rodziców „Rozwiązywanie konfliktów. Budowanie poczucia własnej wartości u dziecka – **4 spotkania, 6 osób.**
 - „Prawidłowy rozwój społeczny, emocjonalny i sensoryczno - motoryczny dziecka – podstawą sukcesu w szkole”.
 - „Problem gotowości szkolnej w świetle nowej podstawy programowej”.
 - „Warsztaty dla Rodziców” – **15 osób.**
 - Trening Umiejętności społecznych we współpracy z psychologiem
 - Prowadzenie spotkania w formie wideokonferencji na Platformie ZOOM dla Rodziców „Jak ośwoić emocje swoje i dziecka w sytuacji pandemii” – **9 osób.**
 - Prowadzenie Szkoły Dla Rodziców i Wychowawców – **15 osób.**
 - Praca z dzieckiem dyslektycznym – opracowanie i przekazywanie dla rodziców propozycji w formie ćwiczeń – **12 osób.**
 - „Rozwiązywanie konfliktów w szkole i w domu,, - **warsztaty dla rodziców.**
 - Punkty konsultacyjne dla rodziców w przedszkolach
 - Prowadzenie Warsztatów dla rodziców dzieci z ADHD i niepożądanymi zachowaniami – **14 osób.**
 - Organizacja oraz prowadzenie w systemie pracy online 2 grup wsparcia dla matek pn.; „Mama w nowych czasach”, - **15 spotkań po 2 godziny zegarowe, 18 uczestniczek.**
3. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Puławach podejmuje, również działania i organizuje pomoc psychologiczną z upowszechnianiem wiedzy na temat zdrowia psychicznego w następujących zakresach:
- Psychologiczna interwencja kryzysowa. Pomoc psychologiczna dla osób po silnych przeżyciach traumatycznych (m.in. śmierć bliskich, ofiary wypadków, przemoc). Pomoc osobom w sytuacjach kryzysu psychicznego. Pomoc osobom w stanach obniżonego nastroju, depresjach.
 - Diagnostyka oraz edukacja w zakresie radzenia sobie ze stresem, pomoc osobom z wysokim poziomem lęku.
 - Psychologiczna terapia poznawcza, doradztwo zawodowe i poradnictwo psychologiczne jako forma aktywizacji zawodowej.
 - Zwiększanie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez współpracę oraz koordynację działań na terenie szkół i placówek oświatowych.
 - Monitorowanie funkcjonowania w szkole osób z zaburzeniami psychicznymi.
 - Pomoc osobom przewlekle chorym, w stanach terminalnych.
4. Poradnia prowadzi punkty konsultacyjne dla rodziców i nauczycieli na terenie placówek oświatowych. W 2020 roku Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Puławach utworzyła i prowadziła punkt konsultacyjny dla nauczycieli i rodziców w SP nr 2 w Puławach. W 2020 roku z uwagi na pandemię Covid-19, aby zapewnić ciągłość udzielania porad psychologicznych odbyły się:
- Spotkanie w Gminnym Przedszkolu w Żyrzynie z rodzicami dot. rozwijania kompetencji wychowawczych w formie prezentacji multimedialnej i rozmów na forum – **jedno spotkanie – 17 osób.**

- Prowadzenie spotkania w formie wideokonferencji na Platformie ZOOM dla Rodziców „ Jak ośwoić emocje swoje i dziecka w sytuacji pandemii” – **10 osób**.
5. Poradnia obejmuje swoim działaniem teren Powiatu Puławskiego oraz Miasto Puławy. Wspiera placówki oświatowe mieszczące się na terenie Miasta Puławy oraz gmin: Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Puławy, Wąwolnica, Żyrzyn. Współpracuje, również instytucjami z terenu powiatu puławskiego w celu zapewnienia kompleksowej pomocy dziecku i rodzinie. Organizuje system wsparcia w formie współpracy z osobami i instytucjami min. Poradnia zdrowia psychicznego, PCPR, MOPS.
6. W marcu 2020 roku, w związku z ogłoszonym stanem pandemii osobisty kontakt z osobami potrzebującymi wsparcia psychologicznego był utrudniony. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Puławach założyła i administrowała dwie grupy społecznościowe FB oraz dyskusyjne MSg

Cel szczegółowy 1.3.:

Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadania: 1) Zwiększenie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych dla osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi.

2) Prowadzenie kampanii szkoleniowo-informacyjnej adresowanej do pracodawców promującej zatrudnianie osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi.

3) Zwiększenie udziału zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi w działalności powiatowych urzędów pracy.

Termin realizacji zadań: ciągły.

Powiatowy Urząd Pracy w Puławach realizuje różnorodne działania na rzecz wszystkich bezrobotnych i poszukujących pracy, w tym osób z orzeczoną niepełnosprawnością, w celu wzrostu aktywności zawodowej wszystkich osób pozostających w ewidencji urzędu. W Centrum Aktywizacji Zawodowej świadczone są usługi poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, szkoleń zawodowych, aktywnego poszukiwania pracy oraz innych form wsparcia takich jak staże czy środki na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej dla wszystkich osób niepełnosprawnych, niezależnie od rodzaju i stopnia ich niepełnosprawności w zakresie:

- 1) pomocy w podjęciu decyzji zawodowej, pomocy w planowaniu drogi zawodowej i wyborze odpowiedniej formy aktywizacji,
- 2) możliwości szkolenia i kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rodzaju i stopnia dysfunkcji organizmu,
- 3) pomocy w uzyskaniu zatrudnienia w danym zawodzie, w trudnej sytuacji na lokalnym rynku pracy.

W Powiatowym Urzędzie Pracy w Puławach w 2019 roku zarejestrowanych było 27 osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z rodzajem niepełnosprawności – choroby psychiczne.

Wszystkie zarejestrowane osoby poinformowane zostały przez pośredników pracy o możliwości korzystania z poradnictwa zawodowego oraz o możliwości skorzystania ze szkoleń indywidualnych w celu podniesienia kwalifikacji zawodowych. Ponadto spośród ww. osób:

- 6 osób otrzymało skierowania na oferty pracy,
- 1 osoba otrzymała skierowanie na staż.

Doradcy klienta podejmując kontakty z lokalnymi pracodawcami pozyskiwali oferty pracy, promowali usługi i instrumenty rynku pracy, w tym informowali pracodawców o korzyściach wynikających z zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi.

W roku 2020 roku w Powiatowym Urzędzie pracy zarejestrowanych było 38 osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z rodzajem niepełnosprawności – choroby psychiczne. Wszystkie zarejestrowane osoby zostały poinformowane przez pośredników pracy o możliwości korzystania z pośrednictwa zawodowego oraz o możliwości skorzystania ze szkoleń indywidualnych w celu podniesienia kwalifikacji zawodowych. Ponadto doradcy klienta informowali pracodawców o korzyściach wynikających z zatrudnienia osób z zaburzeniami psychicznymi, między innymi:

- zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej,
- zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy osoby niepełnosprawnej,
- zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy,
- zwrot kosztów szkolenia pracownika niepełnosprawnego.

Zatrudniając osobę niepełnosprawną można uzyskać z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

- miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia takiej osoby
- zwolnienie z wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W roku 2020 w związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa SARS-CoV-2 żadna osoba z zaburzeniami psychicznymi nie została skierowana na staż oraz na ofertę pracy.

Cel szczegółowy 1.4.:

Skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy.

Zadanie: Powołanie lokalnego zespołu koordynującego realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego w Powiecie Puławskim.

Termin realizacji: 2017r.

Zarząd Powiatu Puławskiego Uchwałą Nr 573/2017 z dnia 16 października 2017 r. powołał Powiatowy Zespół Koordynujący realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 - 2022 w powiecie puławskim. Skład osobowy powołany powyższą uchwałą został zmieniony Uchwałą Nr 7/2018 Zarządu Powiatu Puławskiego z dnia 3 grudnia 2018 r. W związku z koniecznością zmiany składu osobowego Powiatowego Zespołu Koordynującego realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022, Uchwałą Nr 589/2021 Zarządu Powiatu Puławskiego z dnia 23 lutego 2021 r. został powołany nowy skład Powiatowego Zespołu Koordynującego realizację Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022, który przedstawia się następująco:

1. Danuta Smaga – Starosta Puławski – Przewodnicząca Zespołu,
2. Ireneusz Rzepkowski – członek Zarządu Powiatu Puławskiego – zastępca Przewodniczącego Zespołu,
3. Marcin Rojczyk – Kierownik Wydziału Zdrowia, Spraw Społecznych i Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Puławach -
4. Małgorzata Suszek-Zawadzka – Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach,
5. Krzysztof Gumieniak – Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach,

6. Piotr Rybak – Dyrektor Samodzielnego publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Puławach,
7. Krzysztof Siejko – Dyrektor Samodzielnego Publicznego Psychiatrycznego Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Celejowie,
8. Jolanta Flasińska – Członek Zarządu Centrum Medycznego „Internus” Sp. z o.o. w Puławach,
9. Dariusz Perszko – Dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Puławach,
10. Maria Chmiel –Prezes Zarządu Puławskiego Stowarzyszenia Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach.

Zadanie: *Opracowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego.*

Termin realizacji: *2018-2019r.*

Zespół Koordynujący powołany uchwałą Nr 573/2017 z dnia 16 października 2017 r. zmieniony uchwałą Nr 7/2018 Zarządu Powiatu Puławskiego z dnia 3 grudnia 2018 r., zmieniony Uchwałą Nr 589/2021 Zarządu Powiatu Puławskiego z dnia 23 lutego 2021 r. opracował Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022. Program został przyjęty przez Radę Powiatu Puławskiego uchwałą Nr V/33/2019 z dnia 20 marca 2019 r.

Program ściśle koresponduje z koncepcjami zawartymi w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022. Wpisuje się również w cele Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów. Głównym celem Programu jest zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb, w tym upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej, upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego, aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi, skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy.

Zadanie: *Realizacja, koordynowanie i monitorowanie lokalnego programu ochrony zdrowia psychicznego.*

Termin realizacji: *ciągła.*

Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 jest realizowany, koordynowany i monitorowany. Realizatorzy Programu przesyłali do Wydziału Zdrowia, Spraw Społecznych i Obywatelskich Starostwa Powiatowego sprawozdania z zakresu zrealizowanych zadań Programu za rok 2019. Ze względu na zaistniałą sytuację epidemiczną i związane z nią obostrzenia sprawozdania z zakresu zrealizowanych zadań Programu za rok 2019 wpłynęły od następujących koordynatorów: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach, Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczny w Celejowie.

Sprawozdania z zakresu zrealizowanych zadań Programu za rok 2020 wpłynęły od następujących koordynatorów:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach,
- Powiatowy Urząd Pracy w Puławach,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach,
- Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczny w Celejowie,
- Centrum medyczne „Internus” Sp.z.o.o w Puławach,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach,

✚ Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach.

Na tej podstawie sporządzono sprawozdanie z realizacji Powiatowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 za rok 2019 i rok 2020.

Zadanie: Przygotowanie i udostępnienie mieszkańcom oraz samorządowi województwa aktualizowanego corocznie przewodnika informującego o lokalnie dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w wersji papierowej lub elektronicznej).

Termin realizacji: 2018-2022r.

W roku 2020 Wydział Zdrowia, Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Puławach dokonał aktualizacji i weryfikacji przewodnika o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Uaktualniono dane zawarte w przewodniku w części „Pomoc medyczna, psychologiczna” oraz w części „ Organizacje pozarządowe świadczące pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu/miasta poprzez dodanie nowych podmiotów. Przewodnik dostępny jest na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Puławach.

